

मॅनेजर, हॉटेल इम्पीरियल

विरुद्ध

मुख्य आयुक्त व इतर

(बी. पी. सिन्हा, पी. बी. गजेन्द्रगडकर आणि के. एन. वांचू, जे.जे.)

औद्योगिक वाद-संदर्भाचा क्रम- कामगारां तर्फे प्रतिनिधी
युनियन- जर औपचारिकरित्या सदोष असेल - कामगार, यांचा
वैयक्तिकरीत्या उल्लेख करणे आवश्यक -औद्योगिक विवाद कायदा,
1947 (1947 चा 14), कलम 2 (के), 10 आणि 36.

हॉटेल आणि तेथील कामगार यांच्यातील औद्योगिक वाद
औद्योगिक लवादाकडे वर्ग करण्यात आला होता. हॉटेलवर झालेला
हल्ला ऑर्डर ऑफ रेफरन्सच्या स्वरूपात होता, मुख्य युक्तिवाद
असा होता की औद्योगिक विवाद कायद्यांतर्गत युनियनला

संदर्भामध्ये पक्षकार केले जाऊ शकत नाही आणि संदर्भ अस्पष्ट आहे, कारण हॉटेलमध्ये काम करणारे विविध श्रेणीतील किती कामगार या वादात सामील आहेत हे दर्शवित नाही.

जेव्हा त्यातील पक्षकार आणि वादाचे स्वरूप स्पष्टपणे स्पष्ट केले गेले तेव्हा संदर्भाचा क्रम पूर्णपणे सक्षम होता. अन्यथा वैध असलेला संदर्भ अकार्यक्षम ठरत नाही कारण त्यात कामगारांचे प्रतिनिधित्व अमुक-अमुक युनियनकडून वादात केले जाईल असे नमूद केले होते. संघटनेचे नाव जोडणे केवळ सोयीसाठी होते, जेणेकरून लवादाला संदर्भ हाताळताना कोणाला नोटीस द्यावी हे कळू शकेल; जे कामगारांना दुसऱ्या संघटनेद्वारे प्रतिनिधित्व करण्यास किंवा वैयक्तिकरित्या पक्षकार बनविण्यापासून रोखू शकत नाही. कायद्याच्या कलम 10 अन्वये कामगारांच्या संघटनेच्या रोजगाराच्या अटी किंवा श्रमाच्या अटींशी संबंधित वाद सामान्य स्वरूपाचा असेल

तर या वादाला जबाबदार असलेल्या विशिष्ट कामगारांची नावे नमूद करणे अनावश्यक आहे. जेथे वाद म्हणजे संघटनेने प्रतिनिधित्व केल्याप्रमाणे विशिष्ट कामगारांची हकालपट्टी वगैरे करणे, तिथेच संबंधित कामगारांची नावे नमूद करणे इष्ट ठरेल.

मद्रास राज्य विरुद्ध सी. पी. सारथी, [१९५३] एस.सी.आर. ३३४, संदर्भ.

दिवाणी अपिलीय अधिकार क्षेत्र : १९५६ चे दिवाणी अपील क्रमांक २९१.

दिल्ली येथील पंजाब उच्च न्यायालयाच्या सर्किट खंडपीठाने दिवाणी रिट अर्ज क्रमांक १८९-ड मध्ये २५ नोव्हेंबर १९५५ रोजी दिलेला निर्णय व आदेशाचे अपील.

याचिकाकर्त्यातर्फे जयकोपल सेठी जे. बी. दादाचनजी, एस. एन. अँडले, रामेश्वर नाथ आणि पी. एल. व्होरा यांनी बाजू मांडली.

प्रतिवादी क्रमांक 1 साठी आर. एच. डेबर आणि टी. एम. सेन.

जी. एस. पाठक, व्ही. पी. नायर आणि जनार्दन शर्मा प्रतिवादी
क्र.3 साठी.

13 मे 1959 रोजी न्यायनिर्णय दिला.

वांचू जे --- हे अपील आपल्यासमोर पंजाब उच्च न्यायालयाने
घटनेच्या कलम 133 (1)(अ) आणि (क) अन्वये दिलेल्या
प्रमाणपत्रामुळे आले आहे. अपीलकर्ता हे हॉटेल इंपिरिअल, नवी
दिल्ली(यापुढे ज्याचा उल्लेख हॉटेल म्हणून केला जाईल.) चे मॅनेजर
आहेत. प्रतिवादी हे मुख्य आयुक्त ,अतिरीक्त औद्योगिक प्राधिकरण
दिल्ली आणि हॉटेल कामगार संघटना, कटरा शहानशाही, चांदनी
चौक, दिल्ली. मुख्य प्रतिस्पर्धी प्रतिवादी प्रतिवादी क्रमांक 3 आहे
(येथे युनियन म्हटले जाते). ऑक्टोबर 1955 मध्ये हॉटेल आणि
तेथील कामगार यांच्यात वाद निर्माण झाला. 12 ऑक्टोबर 1955

रोजी दिल्लीच्या मुख्य आयुक्तांनी ते औद्योगिक न्यायाधिकरणाकडे पाठवले. संदर्भक्रमाचा भाग, जो आपल्या हेतूसाठी समर्पक आहे, तो या शब्दांत आहे-

- उद्योग व कामगार संचालक, दिल्ली यांनी औद्योगिक विवाद कायदा, 1947 च्या कलम 12 (4) अन्वये सुधारित केलेल्या अहवालावरून असे दिसते की, हॉटेल इम्पीरियल, नवी दिल्लीचे व्यवस्थापन आणि तेथील कामगार यांच्यात औद्योगिक वाद आहे, ज्याचे प्रतिनिधित्व हॉटेल वर्कर्स युनियन, कटरा शहानशाही, चांदनी चौक, दिल्ली यांनी केले आहे;

" आणि या अहवालाचा विचार करून दिल्लीचे मुख्य आयुक्त हे वाद न्यायाधिकरणाकडे सोपवावेत यावर समाधानी आहेत ; "

त्यानंतर हा वाद अतिरिक्त औद्योगिक न्यायाधिकरण, दिल्ली कडे संदर्भाच्या अटींसह पाठविण्याच्या आदेशानंतर हा वाद मार्गी

लागला. त्यानंतर लगेचच हॉटेलने पंजाब हायकोर्टात विविध कारणांवरून संदर्भाच्या आदेशाला आव्हान देणारी रिट याचिका दाखल केली. या रिट अर्जावर उच्च न्यायालयात सुनावणी झाली आणि 25 नोव्हेंबर 1955 रोजी तो फेटाळण्यात आला. त्यानंतर हॉटेलने अपील करण्यासाठीच्या परवानगीचा अर्ज केला. हे न्यायालय, ज्याला 13 जानेवारी 1956 रोजी मान्यता देण्यात आली.

या हॉटेलने २७ फेब्रुवारी १९५६ रोजी या न्यायालयाकडून अतिरिक्त औद्योगिक न्यायाधिकरण समोर च्या सुनावणीला स्थगिती मिळवली. त्यामुळे हॉटेल इम्पीरियल हा वाद जो फार पूर्वीच निकाली निघाला असता, तो अद्याप प्राथमिक अवस्थेत आहे.

हॉटेलच्या वतीने मुख्य युक्तिवाद असा आहे की संदर्भ अकार्यक्षम आहेत आणि त्याच्या समर्थनार्थ दोन कारणे सांगितली गेली आहेत; अनुक्रमे, (1) औद्योगिक विवाद कायदा, 1947 अंतर्गत

युनियनला संदर्भाचा पक्षकार बनविता येणार नाही, (पुढे कायदा म्हणतात); आणि (2) संदर्भ अस्पष्ट होता, कारण हॉटेलमध्ये काम करणाऱ्या तीस वेगवेगळ्या श्रेणीतील 480 कामगारांपैकी किती कामगार या वादात सामील होते, हे स्पष्ट झाले नाही. आमचे असे मत आहे की हल्ल्याच्या या कारणांमध्ये कोणतीही शक्ती नाही. कायद्याच्या कलम २ (के) मध्ये आपल्या हेतूसाठी "औद्योगिक वाद" ची व्याख्या केली गेली आहे ज्याचा अर्थ "मालक आणि कामगार यांच्यातील कोणताही वाद किंवा भेद. . . जो कोणत्याही व्यक्तीच्या रोजगार किंवा बिगर रोजगार किंवा रोजगाराच्या अटींशी किंवा श्रमाच्या अटींशी संबंधित आहे." - या कायद्याच्या कलम 10 (1) नुसार औद्योगिक वाद अस्तित्वात असल्याचे मत असल्यास किंवा तो वाद न्यायाधिकरणाकडे न्यायदानासाठी पाठविण्याचा अधिकार योग्य सरकारला देण्यात आला आहे. हॉटेल आणि तेथील कामगार

यांच्यात वाद झाला आणि तो इतका वाढला की हॉटेलने 7 ऑक्टोबर 1955 रोजी मोठ्या संख्येने कामगारांना बडतर्फ करण्याचा निर्णय घेतला, हे या प्रकरणातील वस्तुस्थितीवरून नाकारता येत नाही. हा वाद कामगारांच्या रोजगाराच्या अटी किंवा मजुरीच्या अटींबाबत होता, याबद्दलही शंका आहे. त्यामुळे मुख्य आयुक्तांना कायद्याच्या कलम 10 (1) अन्वये हा वाद न्यायाधिकरणाकडे न्यायनिवाड्यासाठी पाठविण्याचा अधिकार असेल. ज्या फॉर्ममध्ये संदर्भ देण्यात आला होता, त्यावर हॉटेलचा हल्ला झाला असून या फॉर्ममधील संदर्भ अकार्यक्षम असल्याचा युक्तिवाद केला जात आहे. संदर्भक्रमाचा संबंधित भाग आम्ही ज्या स्वरूपात तयार केला होता तो देत आधीच निश्चित केला आहे. वादातील दोन पक्ष स्पष्टपणे सूचित केलेले आहेत, म्हणजे, (1) नियोक्ता जो हॉटेलच्या व्यवस्थापनात आहे. आणि (2) हॉटेलमध्ये

काम करणारे कामगार. आक्षेप मात्र असा आहे की, "जसे हॉटेल वर्कर्स युनियन, कटरा शहाणशाही, चोंडणी चौक, दिल्ली चे प्रतिनिधित्व केले जाते " यांनी संदर्भाच्या क्रमाने दाखविलेल्या या संघटनेला अकार्यक्षम ठरवले कारण युनियनला संदर्भाचा पक्षकार करता येत नाही. हा आक्षेप निव्वळ तांत्रिकतेवर असून, संदर्भक्रमाच्या क्षमतेवर परिणाम करणारा नाही, असे आमचे मत आहे . वस्तुस्थिती अशी आहे की, जो वाद निर्णयासाठी संदर्भित नियोक्ता, म्हणजे हॉटेलचे व्यवस्थापन आणि त्याचे कर्मचारी यांच्यात होते, ज्यांचा उल्लेख त्याचे कामगार म्हणून केला गेला होता. 'हॉटेल वर्कर्स युनियन, कटरा शहानशाही, चांदणी चौक, दिल्ली' या शब्दांची भर केवळ सोयीसाठी होती, जेणेकरून लवादाला संदर्भ हाताळताना कोणाला नोटीस द्यायची हे कळू शकेल. मात्र, कामगारांना इतर कोणत्याही संघटनेचे प्रतिनिधित्व करायचे

असेल तर त्यांनी अशा प्रतिनिधित्वासाठी लवादाकडे अर्ज करणे किंवा स्वतंत्रपणे पक्षकार होण्यासाठी अर्ज करणे बंधनकारक नव्हते. या कायद्याच्या कलम 36 मध्ये अशी तरतूद करण्यात आली आहे की, या कायद्यातील कोणत्याही कार्यवाहीत (अ) तो ज्या कामगार संघटनेचा सदस्य आहे, त्या कामगार संघटनेचा पदाधिकारी किंवा (ब) ज्या कामगार संघटनेचा तो सदस्य आहे, त्या कामगार संघटनेचा पदाधिकारी या कायद्यांतर्गत कोणत्याही कार्यवाहीत प्रतिनिधित्व करण्यास पात्र असेल; किंवा (क) जेथे कामगार कोणत्याही कामगार संघटनेचा सदस्य नसतो, ज्या उद्योगात कामगार कार्यरत असतो, त्या उद्योगाशी संबंधित कोणत्याही कामगार संघटनेच्या अधिकाऱ्याने किंवा इतर कोणत्याही कामगाराद्वारे. त्यामुळे संदर्भाच्या क्रमाने कामगारांना दिलेली नोटीस कोठे असावी, या सोयीसाठी उद्धृत केलेले शब्द जोडले गेल्याने आमच्या मते संदर्भ

अकार्यक्षम होणार नाही. पुढे आक्षेप असा आहे की, कामगार ज्या कामगार संघटनेचा सदस्य आहे, त्या कामगार संघटनेच्या प्रमुखाने प्रतिनिधित्व करण्याचा अधिकार असला तरी या प्रकरणातील संदर्भामध्ये कामगार संघटनेच्या कोणत्याही पदाधिकाऱ्याचा उल्लेख नाही, तर युनियनचाच उल्लेख आहे. आमच्या मते ही तांत्रिकतेवरील तांत्रिकता आहे, कारण युनियन ही जिवंत व्यक्ती नसल्यामुळे केवळ त्याचे अध्यक्ष किंवा सचिव अशा काही अधिकार-यांमार्फत सेवा केली जाऊ शकते आणि तोच अधिकारी आहे जो न्यायाधिकरणासमोर कामगारांची खऱ्या अर्थाने बाजू मांडेल. म्हणून याच्या संदर्भाने आम्ही लक्ष वेधू इच्छितो की, कलमांतर्गत बहुसंख्येने असलेले संदर्भ अकार्यक्षम ठरत नाही, असे मत त्यात नमूद केले आहे या वादात अमुक-अमुक युनियनद्वारे कामगारांचे प्रतिनिधित्व केले जाईल. या संदर्भात आपण असे सांगू शकतो की, या

कायद्यांतर्गत आपल्याला आलेले अपील बहुसंख्य सामान्यतः याच
स्वरूपात असतात आणि त्याचे कारण स्पष्ट आहे, म्हणजे
कामगारांच्या वतीने कोणाला नोटीस पाठवावी हे लवादाला
कळविण्याची सोय, ज्यांची संख्या साधारणपणे खूप मोठी असते.
म्हणूनच संदर्भ वाईट आहे हा युक्तिवाद आम्ही फेटाळून लावतो
कारण संदर्भाच्या क्रमात "हॉटेल वर्कर्स युनियन, कटरा शहानशाही,
चांदनी चौक, दिल्ली " हे शब्द जोडले गेले आहेत.

त्याचप्रमाणे, हल्ल्याच्या मैदानात आपल्याला कोणतीही शक्ती
दिसत नाही, म्हणजे संदर्भ वाईट आहे कारण तीस वेगवेगळ्या
श्रेणीतील 480 कामगारांपैकी किती जण या वादात सामील होते हे
त्यात नमूद केलेले नाही. आमच्या मते कलम 10 च्या हेतूसाठी जेथे
हा वाद कामगारांच्या रोजगाराच्या अटी किंवा श्रमशर्तीशी संबंधित
सामान्य स्वरूपाचा आहे, तेथे वादासाठी जबाबदार असलेल्या

कामगारांची नावे नमूद करणे अनावश्यक आहे. जेथे वाद म्हणजे युनियनने प्रतिनिधित्व केल्याप्रमाणे विशिष्ट कामगारांची हकालपट्टी वगैरे करणे, तिथेच संबंधित कामगारांची नावे नमूद करणे इष्ट ठरू शकते. या प्रकरणात ज्या कामगारांना बडतर्फीची नोटीस देण्यात आली होती, त्याबाबतही वाद होता आणि त्या अनुषंगाने संबंधित कामगारांची नावे संदर्भाच्या क्रमात नमूद करण्यात आली होती. आपण यात पुढील संदर्भ घेऊ शकतो. मद्रास राज्य विरुद्ध सी. पी. सारथी (१) यांचा संदर्भ घ्या, जिथे अस्पष्टतेच्या आधारावर संदर्भाच्या क्षमतेवर असाच हल्ला करण्यात आला. त्या बाबतीत संदर्भ या शब्दांत होता -

मद्रास शहरातील चित्रपटगृहांचे कामगार आणि व्यवस्थापन यांच्यात काही बाबींवरून औद्योगिक वाद निर्माण झाला आहे;

(1) (1953) एस.सी.आर.

“आणि मा.गव्हर्नरच्या मते वरील औद्योगिक वाद निर्णयासाठी पाठविणे आवश्यक आहे”; - त्यानंतर संदर्भाच्या आदेशाचे पालन केले, ज्यात संदर्भाच्या अटीदेखील नव्हत्या. तथापि, औद्योगिक न्यायाधिकरण आपल्या विवेकानुसार, या उद्देशासाठी ठेवू शकणार्या प्राथमिक चौकशीच्या प्रकाशात हे मुद्दे निकाली काढू शकते आणि त्यानंतर संबंधित औद्योगिक वादावर निर्णय देऊ शकते, असे आदेशात नमूद केले आहे. या आदेशाची प्रत संबंधित चित्रपटगृहांच्या व्यवस्थापनांना पाठविण्याची विनंती कामगार आयुक्तांना करण्यात आली होती. तेथे असे म्हटले गेले होते की, "औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ च्या कलम 10 (1) अन्वये लवादाचा संदर्भ केवळ वाद किंवा ज्या पक्षांमध्ये वाद निर्माण झाला आहे ते स्पष्ट केले नाही म्हणून अवैध मानता येणार नाही. ' पुढे असे म्हटले गेले की , "सरकारला अर्थातच वादाच्या स्वरूपाची पुरेशी

माहिती असणे आवश्यक आहे जेणेकरून तो देशांतर्गत औद्योगिक वाद आहे याचे समाधान होईल. कायद्याचा अर्थ, उदाहरणार्थ, तो कामगारांची कपात किंवा पुनर्वसनाशी संबंधित आहे. परंतु, यापलीकडे कलम 10 (1) अन्वये संदर्भ देण्यापूर्वी किंवा आदेशात नमूद करण्यापूर्वी वादांचे तपशील निश्चित करण्याचे कोणतेही बंधन सरकारवर ठेवता येणार नाही.

त्या प्रकरणातील संदर्भाच्या तुलनेत सध्याचा संदर्भ अजिबात अस्पष्ट म्हणता येणार नाही. येथे वादातील पक्षकार स्पष्टपणे नमूद केले आहेत, म्हणजे (1) हॉटेलचे व्यवस्थापन आणि (2) त्याचे कामगार. वादाचे स्वरूपही संदर्भाच्या अटींमध्ये स्पष्ट केले आहे. या वादाला जबाबदार असणारे कामगार कोण होते, याचा संदर्भ क्रमाने उल्लेख करणे आमच्या मते पूर्णपणे अनावश्यक होते. त्यामुळे अस्पष्टतेच्या आधारावर केलेला हा हल्लाही अपयशी ठरतो, असे

आमचे मत आहे. या अपिलात कोणतीही सक्ती नाही आणि प्रतिवादी क्रमांक 3 ला देय खर्चासह ते फेटाळले जाते. हा संदर्भ देऊन तीन वर्षांहून अधिक काळ लोटला असल्याने अतिरिक्त औद्योगिक लवाद आता हे प्रकरण लवकरात लवकर निकाली काढेल, असा आम्हाला विश्वास आहे.

अपील फेटाळले .

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता

विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि
अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

X-x-x-x